Hety numar „Chr. Dumki“ z dadatkam „ZORKA“

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 12 (196) Vilnia, 10 krasavika 1939 h. — Wilno, 10 kwietnia 1939 r. Hod XII

Uskrašeńnie Chrystova — pravodnaja zorka žyćcia čałavieka

Vialikdzień. Śvietłaje i radasnaje heta śviata. Jano nam prypaminaje dziŭny fakt z žyćcia Chrysta na ziamli, jaki, prajšoŭšy strašennyja ciarpieńni, muki i kryžovuju śmierć, nie paddaŭsia śmierci i ŭvaskros da žyćcia. Znača, Vialikdzień, — heta sapraŭdy śviata radaści i žyćcia.

Ideja ŭskrašeńnia, pryncyp pieramohi śmierci śmierciaj spatykajem u pryrodzie, u žyćci arhaničnym. Pierahnivajučaja raślina, raskładajučajesia cieła žviaryny i čałavieka źjaŭlajecca pryncypam dalejšaha arhaničnaha žyćcia.

Hety-ž samy pryncyp pieramahańnia śmierci śmierciaj spatykajem tak-ža i ŭ žyćci ducha čałavieka, jak hałoŭny motar jaho žyćcia i asabistaha i hramadzkaha. Čałaviek, jaki cierpić dla jakoj dobraj i vialikaj idei i jaki časta za henuju ideju pamiraje, źbiraje, nahramadžvaje zapas niejkaj niavidomaj siły, jakaja davodzić da pieramohi zła i niapraŭdy i da ŭskrašeńnia.

Uskrašeńnie Chrystova — heta jak-by ahulnaja ilustracyja, jak-by niejkaje čaradziejskaje lustra, u jakim žyćcio čałavieka adbivajecca u całaści, u paŭnacie svajej. Adhetul jość jasnaj i praŭdzivaść faktu Chrystovaha ŭskrašeńnia. Bo prydumać ideju, jakaja adkryła-b hałoŭny pryncyp žyćcia dla čałaviectva na ŭsie viaki, na ŭsio jaho žyćcio, nia moža čałaviek, a moža heta tolki Boh.

Voś-ža Chrystovaje ŭskrašeńnie — heta pradusim raźviazka zahadki našaha žyćcia. Žyćcia ŭsie žadajuć i žadajuć nie aby jakoha, ale dobraha, pryhožaha, spraviadlivaha. Tymčasam žyćcio naša poŭnaje supiarečnaściaŭ, poŭnaje kantrastaŭ, jakija, zdajecca, uzajemna vykľučajucca i ŭzajemna niščacca. I kali pajści z jakoj fałšyvaj idejaj, dyk zamiest žyćcia možam znajści tolki pahibiel. Chrystos skazaŭ: „Chto choča svaju dušu zbavić, — zahubić jaje, a chto zhubić svaju dušu dziela mianie, toj znajdzie jaje“. Tak i jość. Treba čałavieku siańnia ciažka pracavać, ciarpieć i barocca, a mo' navat i pamirać, kab nazaŭtra było chleba, kab nadyjšła spraviadlivaść, kab choć dla nastupnych pakaleńniaŭ žyć było i lepš i śviatlej.

Na Kalvaryi bačym raśpiataha Chrysta, ale paśla ŭvaskrosšaha bačym tam tak-ža žydoŭski synedryjon i rymskaha namieśnika Piłata, jakija z Kalvaryi adyjšli zvajavanymi i pieramožanymi. Chrystos na Kalvaryi — heta pryncyp viečnaha žyćcia, dabra i praŭdy, a synedryjon i Piłat — heta panižeńnie i ŭpadak.

Chrystovaje ŭskrašeńnie źjaŭlajecca dla čałavieka tak-ža dyrektyvaj u jahonym ciažkim i zabłutanym žyćci. Chrystos uvaskrosšy spałučyŭ kantrasty, hetuju zmoru ludzkoha žyćcia: jon pieramoh kryvavuju Kalvaryju, pieramoh tryumf i naruhi vorahaŭ, zvajavaŭ svaje ciarpieńni, a tak-ža svaju śmierć i mahiłu. I sapraŭdy, ci-ž moža być što bolšaje na śviecie, jak fakt uskrašeńnia Chrystovaha, jak vynikajučaja adhetul ideja i pryncyp pieramohi ŭ našym žyćci dabra i praŭdy nad złom, nad fałšam, nad ciemraj? Sapraŭdy, toj jość najbolšy vučyciel, jaki vuča nas pieramahać u žyćci ŭsiakaje zło i navat samuju śmierć. „My, kaža Apostał Pavał, prapaviedvajem raśpiataha Chrysta, dla Žydoŭ zhršeńnie, dla pahan paśmiešyšča, a dla paklikanych siłu i mudraść Božuju“.

Uskrašeńnie Chrystova ŭreście heta paciecha i nadzieja dla ŭsich raśpiatych ziemskaj niadolaju, dla ŭsich pryhnoblenych, pakryŭdžanych, źniavažanych, cierpiačych, umirajučych. Bo Chrystova ŭskrašeńnie — heta Božaja mudraść dla šukajučych praŭdy, heta pravodnaja zorka ŭ ciemnacie ludzkoha žyćcia. Nijakija dyktatary, što paniavolać narody, nia zdolajuć utrymać svajho brutalnaha i niespraviadlivaha vaładarstva nasuproć **Praŭdy**, jakaja była raśpiata i **ŭvaskresła...**

Usim našym supracoŭnikam, padpiščykam, čytačom i prychilnikam žadajem ščaślivaha i viasiołaha śviata Chrystovaha Uskrašeńnia!...

Redakcyja i Wydaviectva „Chryścijanskaj Dumki“

„Litoŭski narod i hety ŭdar pieraniasie mužna“

Adziny litoŭski port Kłajpedu hitleroŭskija Niemcy, jak viedajem, zahrabili i dałučyli da Niamieččyny. Jak u adnosinach da Čechii i Zakarpackaj Ukrainy, tak i da Litvy, Hitler staptaŭ samyja elementarnyja pryncypy etyki i spraviadlivaści. Litoŭski narod hety ŭdar adčuŭ duža baluča i hłyboka im praniaŭsia. Hety bol i sum spatykajem tak-ža i ŭ litoŭskaj presie ŭ Vilni. U № 36 hazety „Aidas“, u artykule „U balučy mament“ miž inšym čytajem:

„U žyćci narodaŭ, tak i ŭ žyćci paasobnych ludziej, byvajuć roznyja mamenty. Časam narod doŭhija viaki žyvie ščaśliva, a paśla traplaje ŭ vialikaje niaščaście. Asabliva ciažkoj była daroha našaha narodu. Ciažkoj nia tolki dla taho, što naš narod mały, ale tak-ža i dla taho, što los praznačyŭ nam žyć miž vializarnymi narodami, pavadyry jakich zdavion-daŭna nie kiravalisia spraviadlivaściaj, ale najčaściej hvałtam.

Zahrableńnie ŭ kancy XVIII st. litoŭskaha i polskaha narodaŭ, zbureńnie ich dziaržavy było niazvyčajna vialikim hvałtam, vializarnym mižnarodnym prastupkam, za što spraviadlivaja ruka Najvyšejšaha baluča pakarała Aŭstryju i Rasieju. Astaŭsia tolki niakranutym treci ŭčaśnik henaha pahromu litoŭska-polskaj dziaržavy — Niemcy. Praŭda, pa Vialikaj vajnie jany byli pavaleny, ale pieramožcy nie zaŭvažyli, nia znali, što Niemcy padobnyja da lehiendarnaj dzieviacihałovaj hidry.

Adna z henych hałoŭ prycisnuła i naš narod, asabliva tych našych bratoŭ i siaścior, katoryja ŭ niamieckija ruki łučyli daŭno, niekalki sot hadoŭ tamu“.

Dalej aŭtar henaha artykułu, padčyrknuŭšy radasny fakt u žyćci litoŭskaha narodu pavarotu Kłajpedy da Litvy i mirnuju litoŭskuju palityku, urešcie kaža:

„I voś pa 16-cioch hadoch Litva ŭznoŭ straciła Kłajpedzki kraj, u jakim jość da 140 tysiač nasielnictva i jaki vialičynioj svajej mała mienšy za Śvianцianski paviet. Utrata Kłajpedy, jak z boku nacyjanalnaha honaru, tak i pad uzhladam ekanamičnym, heta duža balučy ŭdar. Schavać hetaha niamožna. Ale niamožna nia ŭspomnić i taho, što litoŭski narod u svajej minuŭščynie mieŭ kudy bolšyja niaščaści. Adnakža rospačy nie paddaŭsia, ruk nie apuściŭ, ale j dalej, apioršysia na svaich siłach, pracavaŭ i sapraŭdy šmat dakanaŭ.

I ciapier hety ŭdar naš narod mužna pieraniasie; udar hety nie asłabić hetaha narodu enerhii dalej pracavać dla svajho dabra“.

Ad siabie možam tolki pažadać, kab litoŭski narod hety tak kryŭdny ŭdar, jaki jon dastaŭ ad Hitlera, sapraŭdy pieranios mužna i kab udar hety ŭzbudziŭ u litoŭskim narodzie novyja siły dziela zahajeńnia Kłajpedzkaj rany i dziela dalejšaj pracy dla svajho dabra.

M. K.

Źmiena ŭnutranaj palityki ŭ Litvie

Premjer hien. Černius sarhanizavaŭ novy ŭrad Litvy, abjednyvajučy ŭsie litoŭskija palityčnyja ŭhrupavańni. U skład novaha ŭradu ŭvajšli pradstaŭniki chryścijanskaj demakracyi, sialanska-narodnaj ideolohičnaj hrupy i nacyjanalisty. Takim čynam paŭstaŭ urad koncentracyi Litoŭskaha narodu. Hety ŭrad padtrymlivajuć i sacyjalisty.

Vymoŭnaje maŭčańnie litoŭskaha Sojmu. Paśla adarvańnia ad Litvy Kłajpedzkaha kraju adbyłosia pasiedžańnie litoŭskaha Sojmu, na jakoje prybyŭ premjer hien. Černius i ministar zahraničnych spraŭ Urbšys, jaki pradstaviŭ Sojmu pryčynu i sposab adstupleńnia dla Niamieččyny Kłajpedzkaha kraju i paprasiŭ začvierdžańnia „dahavoru“, zakłučanaha miž Litvoj i Niamieččynaj. Paśla pramovy min. Urbšysa, pasoł Putvunskis, pajaśniajučy pramovu min. Urbšysa i pałažeńnie Litvy, padaŭ takuju prapanovu:

„Sojm daje patrebnuju zhodu dziela ratyfikacyi niamiecka-litoŭskaha dahavoru“.

Maršałak Sojmu Šakenis pytaje: „Chto prociŭ i chto ŭstrymlivajecca ad hałasavańnia?“

Usie pasły maŭčali...

Maršałak śćviardžaje, što prapanova pasła Putvunskisa prymajecca.

Hetak maŭčańniem litoŭski Sojm vykazaŭ poŭnaje zrazumieńnie pałažeńnia i kryŭdu Litoŭskaha narodu.

АД. СТАНКЕВІЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА І БЕЛАРУСКІ НАРОД [11)]

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

VI

Што такое народ і Хрысьціянства ў працэсе тварэньня Беларускага народу ў першым пэрыядзе яго гісторыі.

Што такое народ. Розныя тэорыі. Наш пагляд. Руйнуючая роль паганства. Будуючая роль Хрысьціянства.

У XI—XII ст. ўвесь народ беларускіх князьстваў ужо быў хрысьціянскім. Хрысьціянства пранікала сьпярша да вышэйшых клясаў, а пасьля і да шырокіх народных масаў. Прыгледзімся-ж, якую роль адыграла Хрысьціянства ў гэтым часе ў працэсе тварэньня беларускай нацыянальнасьці.

Але прад тым не адрэчы тут будзе запытацца, якія дзейнікі ўплываюць на тое, што паўстае нацыянальнасьць, ці проста — што становіць нацыянальнасьць? Звычайна адну нацыю ад другой выдзяляюць і адрожніваюць: язык, тэрыторыя, звычаі і абычаі, рэлігія. Часта можна спаткацца з паглядам, што гэтыя іменна асаблівасьці якога народу і зьяўляюцца ягонай нацыянальнай сутнасьцяй. Але пагляд гэткі няпэўны. Усе гэтыя нацыянальныя асаблівасьці якога народу ў сваю чаргу патрабуюць выясьненьня, адкуль яны бяруцца і ці бяз іх магчыма нацыя?

Аб тым, што такое народ, у навуцы існу-

Z niadaŭnych trahičnych dzion Karpackaje Ukrainy

Hrymnuła piarunovaja viestka novaha hitleroŭskaha anšlusu. Piarun udaryŭ hetym razam u Čecha-Sławacka-Karpacka-Ukrainskuju respubliku. Ad niespadziavanaj raptoŭnaści śviet atarapieŭ. Chaos roznych infarmacyjaŭ i dahadak. Adny pjuć ślozy, zakusvajučy horyčču, a druhija — vino na palityčnym randevu...

Kamu vieryć? Što dumać i pastanaŭlać ŭ tak hroznym mamencie?

Mo' nižejpadanyja dumki z majho intervju z adnym vybitnym ukrainskim dziejačam pamohuć krychu zorjentavacca, prynamsi ŭ tych spravach, jakija nas Biełarusaŭ žyviej abchodziać.

— Jak usapraŭdnaści pradstaŭlajecca ciapierašniaja sytuacyja Karpackaje Ukrainy? — pytaju majho dastojnaha interlokutara, vyražajučy moj spahad.

— Sytuacyja sapraŭdy tak pavažnaja, skomplikavanaja dy za ciahniena jmhłoju tajnaŭ, što trudna brać adkaznaść za infarmacyi, ale ŭsio-ž sioje-toje na padstavie daciapierašnich danych možna vysnavać.

Pieradusim — nia zusim hładka ŭdajecca Madziaram akupacyja. Znajučy duch abaronnych sił Karpackaje Ukrainy (chaj sabie i ščupłych dy nieazbrojenych), možna sumniavacca, što tak pavolny marš zmotaryzavanych madziarskich honvedaŭ spryčynieny tolki... marcovaj miacielicaj, jak padajuć niekatoryja infarmacyi. Napeŭna tam inšaja miacielica dobra siače ŭ vočy... i ljecca bolš vialikapanskaje madziarskaje kryvi, čym vina na bankiecie... Paćviardžajuć heta spraŭdžanyja viestki ab pierachodzie niekatorych miesnaściaŭ i stalicy Chustu pa niekalki razoŭ z ruk u ruki. Niejmaviernuju adčajnaść sičavikoŭ paćviardžaje takža zachvat madziarskaha braniavika i tankaŭ.

— Ci viedama Vam kolkaść dy stan azbrojenaści ukrainskich abaronnych sił?

— Nia majem pra heta kankretnych viestak. Znajem tolki toje, što sialanstva tamtejšaje, asabliva moładź (nasuproć bałamutnym infarmacyjam) muram staić za sičavikami, z siakierami paryvajecca na voraha. Trahedyja tolki ŭ tym, što zdradniki čechi (Prchala) źniščyli ŭzryvami składy amunicyi (spraŭlenaj za padatki tamtejšych Ukraincaŭ) ało addali ich uzbrojenym voraham,a byli vypadki j judašoŭskaje pravakacyi.

— Čym-ža tady zmahalisia sičaviki?

— Tym, što tolki ŭdałosia nadludzkim adčajem z hołymi rukami vydziarci z pazuroŭ Čechaŭ i Madziaraŭ.

— Jak asudžajecie sens tak trahična bieznadziejnaha niaroŭnaha zmahańnia?

— Z boku matarjalna-techničnaha — heta šalenstva! Z boku-ž idejova-maralnaha — heta egzamien śpiełaści i chrost, heta słava i palityčna-maralny kapitał. Bačyć heta cely śviet i peŭna sudzić Ukraincaŭ pobač z ichnimi hnybicielami, jakija ŭčora jšče bajali ab vyžšaści svaje kultury i daśpiełaści palityčnaje, u imia katoraje ich niavolili, a siańnia haniebna zdradzili svaju baćkaŭščynu na styd i pazor, samachoć dapraŝajučysia na jaje kajdanaŭ.

— Što dumać pra tyja infarmacyi ab tak zvanym prychilnym entuzjaźmie karpackaha žycharstva adnosna Madziaraŭ?

— Iłža i pravakacyja! Kalib tak było, to ciž patrebnaj była-b až tydniovaja vajna i nastup rehularnaj armii, tankaŭ, samalotaŭ, harmat i braniavikoŭ?

Chto nia znaje chiba siańniašniaj karpacka ukrainskaj autochtonii, śviedamaje ad 70 prac. da 100 prac., toj hetym bredniam pavieryć.

— A jak zahladajeciesia na tuju aŭtanomiju, jakuju byccam abiacali Madziary Karpackaj Ukrainie?

— Jak na hadoŭlu renehataŭ ..

— Jakija-ž vysnavy paśla ŭsiaho hetaha dla inšych narodaŭ na budučyniu, miarkavańni jakich na vonkavyja siły bankrutujuć?

Macavacca, konsolidavacca, pahłyblacca ŭnutry kulturalna, idejna, nacyjanalna, duchova — maralna. A tam—pabačym. Historyja jašče nia skončana, — havora na zakančeńnie moj pavažany interlokutar.

Dryḃvič

Daŭžniki! Čas prysłać padpisku na „CHRYŠCIJANSKUJU DUMKU!“ Paśpiašycie, bo spynim hazetu!

Hrošy prysyłać najlepš „przekazem rozrachunkowym“. Numar našaha konta 63.

юць гэткія пагляды: аб'ектыўны, суб'ектыўны і кампрамісны, які гэныя два пагляды годзе між сабой і луча ў вадну цэласьць.

Кірунак *аб'ектыўны* апірае паняцьце народу ці нацыянальнасьці на прыкметах зьверхніх, якія можна дасьледжваць досьледам, якія можна абсэрваваць, наглядаць. Гэткімі прыкметамі зьяўляюцца: раса, язык, рэлігія, супольныя звычаі і абычаі, супольная тэрыторыя і зьвязаныя з ей: клімат, геопалітычнае палажэньне, і ўрэшце супольны для данай нацыянальнай групы назоў, розны ад іншых суседніх нацыянальных групаў. Паводле гэткага разуменьня народ ёсьць супольнасьцяй грамадзкай натуральнай, прыроднай, якую стварыла сама прырода.

Кірунак *суб'ектыўны* ў азначаньні народу адкідае рашучае значэньне дзейнікаў натуральных і кладзе націск на сувязь маральную, на агульную волю сужыцьця, на сьведамасьць супольнасьці.

Кірунак урэшце *кампрамісны* годзе гэтыя два кірункі і луча іх у вадзін. Паводле яго для існаваньня якога народу патрэбныя як натуральныя гэныя прыкметы, так і маральныя, псыхічныя, патрэбная сьведамасьць, якая ёсьць вынікам гэтых прыкметаў ці лепш дзейнікаў натуральных.

Да ўсіх гэтых кірункаў прыглядзімся бліжэй і папарадку. Кірунак аб'ектыўны на першы плян высоўвае *расу*, як першую прыкмету народу. Раса — гэта ёсьць супольнасьць паходжаньня з аднаго пня. Ці аднак сучасныя народы сапраўды паходзяць ад аднаго пня і маюць супольную кроў? Сучасныя навуковыя ў гэтай галіне досьледы паказваюць, што не. Гістарычныя варункі прычыніліся да таго, што сянь-

Mižnarodnaje napružańnie i novy ŭkład siaredniaj Eŭropy

Paśla razhromu Čecha-Słavacka-Karpacka-Ukrainskaj federacyjnaj respubliki i adarvańnia ad Litvy Kłajpedzkaha kraju mižnarodnaje napružańnie dajšło da najvyšejšaj stupieni. Suproć aktyŭnaści Niamieččyny i Italii źmianili palityku ŭstupstvaŭ Anhlija i Francyja i hatovy spynić niamiecka-italjanskuju dalejšuju ekspansiju; pačali jany paśpiešna zbroicca militarna i duchova.

Usie dziaržavy i narody siaredniaj Eŭropy pilna śladziać ruchlivaść niamieckaha imperjalizmu, klič jakoha adzin polski publicyst aznačaje słavami: *„klenčcie narody!“*

Novy ŭkład siaredniaj Eŭropy pradstaŭlajecca ciapier hetak·

1. Niamieččyna pryłučeńniem da siabie Čechii i Kłajpedzkaha Kraju šmat pabolšyła svaju terytoryju, zakruhliła jaje i zdabyła novyja haspadarčyja bahaćci.

2 Polšč akružanaja Niamieččynaj vialikim łukam ad Niomna na poŭnačy da Prutu na paŭdni.

3. Prybałtyckija dziaržavy — Litva, Łatvija, Estonija — neŭtralnyja adnosna Niamieččyny i adnosna tych dziaržaŭ, što stajać suproć Niamieččyny. Na paŭdni— Juhasłavija i Rumynija — taksama, a Vuhryja padparadkavana niamieckaj palitycy.

Na ŭschodzie staić suproć Niamieččyny SSSR, kudy hałoŭna śkiravany niamiecki pachod praz siaredniа-eŭrapejskija dziaržavy. Ale nie adrakajecca niamiecki imperjalizm i ekspansii ŭ zachodniaj Eŭropie. Pry hetym pry padtrymańni niamieckaha imperjalizmu fašystaŭskaja Italija nasiadaje na Francyju i damahajecca pieradačy joj afrykanskich kalonijaŭ — Džibuti, Tunisu, dy adstupleńnia Suezkaha Kanału.

Usio heta daviało ŭvieś śviet da krajniaha napružańnia.

Zaklik Francyi da supracoŭnictva praciŭ napadu. Premjer Francyi Deladier ad imia narodu i dziaržavy, nadoviačy pramovaj praz radyjo, zaklikaŭ usie dziaržavy da supracoŭnictva prociŭ napadu. U hetaj pramovie Deladier zajaviŭ, što Francyja staić za mir, ale za mir ludziej volnych. Francyja da abarony svaich ideałaŭ i prava hatova. Pry hetym premjer Francyi vielmi krytyčnaje zaniaŭ stanovišča adnosna totalistyčnych dziaržaŭ i zajaviŭ, što Francyja nia zhodzicca, kab mižnarodnyja suadnosiny byli parad kavany siłaj. Adnosna Italii, Deladier adznačyŭ, što francuski ŭrad dakładna nia viedaje, čaho italjanski ŭrad choča, bo pieradačy Džibuti, Tunisu i Suezkaha Kanału damahajecca italjanskaja presa, a nia ŭrad. Ale pry hetym pajaśniŭ francuskaje stanovišča, što Francyja nie adstupić nikomu ani piadzi svajej ziamli i nie ahranićyć svajho prava.

Hetaja pramova hułkim recham adbiłasia ŭ celym śviecie. U dziaržavach zahrožanych niamieckaj ekspansijaj padniała jana duch i nadzieju abarony ichniaj niezaležnaści, a ŭ Niamieččynie i Italii—vyklikała pieradumańnie projdzienaha i novych planaŭ na budučyniu. Navokał Francyi i Anhlii pačali arhanizavacca ŭsie siły, što stajać prociŭ niamiecka-italjanskaha sajuzu. Takim čynam pačaŭ arhanizavacca prociŭfašystaŭski blok demakracyi.

U Ukraincaŭ

40 hadoŭ pracy „Silśkoho Hospodaria“. Sioleta minaje 40 hadoŭ pracy ŭkrainskaj haspadarčaj arhanizacyi „Silśkyj Hospodar“, jakaja maje svaju centralu ŭ Lvovie, a pracuje ŭ celym kraju, dzie haruć i siejać ukrainskija sialanie. Pieršy arhanizacyjny schod „Sil. Hosp.“ adbyŭsia 23 sakavika 1899 h.

Z nahody 40 hodździa pracy, 23 sakavika siol. adbyłosia jubilejnaje sabrańnie siabroŭ T-va „Silśk. Hospodar“ u Lvovie, na jakoje źjechałasia 236 asob.

ня сярод цывілізаваных народаў чыстай расы няма. Уся Эўропа, уся Амэрыка — гэта сяньня мешаніна рознаякіх этнічных элемэнтаў. Сучасныя цывілізаваныя народы—гэта мешаніна розных расаў, якія між сабой палучыліся, дзякуючы рознага роду падзеям гісторыі. Пэўне, у старадаўнасьці, калі паўставалі народы, многія з іх паходзілі з супольнага пня і гэта ў вялікай меры спрыяла нацыянальнаму працэсу, але раса аднак ня была істотнай прыкметай іх нацыянальнасьці. Трэба так-жа ведаць, што існуюць і сяньня расы, якія не паддаліся аж да сяньня асыміляцыі, як раса чорная, жоўтая, а так-жа ў вялікай меры сэміцкая. Але і для іх прыкмета расы ня ёсьць істотным нечым, бо й яны ў працэсе гістарычным могуць асымілявацца, могуць пазбывацца сваей расы, але адначасна аставацца асобнымі народамі. Прыкладам гэтага ёсьць Жыды. З гэтага бачым, што раса ня ёсьць нечым абавязкавым у паняцьці нацыянальнасьці, але яна ўсё-ж ёсьць тым матарыялам, з якога пазьней гісторыя твора народ. І чым больш захавалася ў якім народзе асобнасьці расовай, асобнасьці яго супольнага паходжаньня ад аднаго пня, тым выразьнейшая яго нацыянальная індывідуальнасьць. Беларускія пляменьні, прад тым, як з іх стварыўся беларускі народ, пэйне-ж, мелі ўжо дамешку крыві чужых ім плямёнаў, як напрыклад — Скіфаў, Сарматаў, Готаў, Фінаў, Літоўцаў, аднак асеўшы там, дзе жыве сяньня беларускі народ, яны ўжо дамешкі чужой да сваей крыві мелі дужа мала і далей разрасталіся ўжо з аднаго сваяцкага пня. Пазьней аднак да беларускага народу даходзіла дамешка крыві Маскоўцаў, Украінцаў, Палякоў, Літоўцаў. З гэтага бачым, што і аб

„Ja vuču svabody i Evanelii ab Dobrym Samarytancy"

Londanski katalicki arcybiskup kardynał Hinsley supracoŭniku francuskaj hazety „Temps Present" (№ 68) daŭ hetki vyvied:

„Toje, ab čym ja navučaju, zvodzicca da nastupnych dvuch temaŭ: svaboda i Evanelija ab dobrym Samarytancy.

Svaboda, pavodle mianie, pavinna być fundamentam pašany pravoŭ adzinki i siamji. Ale indyvidualnaja svaboda, kab jana nia vyradžałasia ŭ samavolu, vymahaje pieramohi ŭsiakaha ehaizmu. Paniaćcie svabody nia vyklučaje aŭtorytetu i sam demakratyčny režym vymahaje hramadzkaj dyscypliny. Treba addać „cezaru", što jamu naležycca, ale „cezar" pavinien astacca na svaim miescy. Dziaržava musić spaŭniać rol paddzieržvańnia adzinki i siamji, ale jana nie pavinna miašacca ŭ ich spravy ŭnutranyja, prypisvajučy sabie prava pavadyrstva nad imi. Pratektar adzinki i siamji nie pavinien stacca ich uciskacielem. Voś heta i jość toje, dziela čaho ja paŭstaju praciŭ usich palityčnych systemaŭ, jakija vyražajucca ŭ formule: „Usio dla dziaržavy, usio praz dziaržavu, usio ŭ dziaržavie". Hetaja formuła charaktaryzuje nadužyćci totalnych režymaŭ; jana jość niazhodnaja z navukaj chryścijanskaj.

Ja ŭreščie navučaju ab evanelskim Dobrym Samarytancy. Hety pryjšoŭ na pomač zranienamu Žydu, jakoha napatkaŭ na darozie, nie ahladajučysia na rasovy antahanizm, jaki jaho addzialaŭ ad henaha niaščasnaha. Voś-ža ja maju zvyčaj prypaminać chryścijanam, što ich jość abaviazkam iści na pomač usim cierpiačym biaz roźnicy rasy i relihii. Hetym ja vykonvaju śv. rol śviatara i biskupa i heta mianie daviało da spravy pomačy prabledavanym Žydom. Mianie navat krytykavali, što ja zasiadaju ŭ kamitecie vobak Žydoŭ, ale heta mianie mała abchodzić. Ja trymajusia Evanelii Dobraha Samarytanca. Ja znaju, jakoje jość niaščaście Žydoŭ, asabliva tych, što stalisia chryścijanami, jakich lik dachodzić da dvuchsot tysiač. Ale ja tak-ža zaniaty spravaj pomačy i Arabam u Palestynie, achviaram kryvavych padziejaŭ. Ja padtrymlivaju spravu pomačy hałodnym dzieciam Katalonii, ale adnačasna nie zabyvajusia ab chvorych i ranienych, što znachodziacca pa staranie Franka. Mianie zusim nie abchodzić palityka. Maja adzinaja rol — pastupać pavodle lubovi Chrysta i ŭva ŭsim prypaminać Luboŭ i Spraviadlivaść, paza jakimi daremna šukańnie raźviazki jakoj-niebudź spravy".

M. K.

Ab dahavory Litvy z Niamieččynaj

Adarvańnie Kłajpedy było vielmi balučym udaram dla Litvy. Ale litoŭski ŭrad i salidarna z uradam cely litoŭski narod byli śviedamyja, što arużnaje spraciŭleńnie Niamieččynie było-b samahubstvam. Dziela hetaha Litva pajšła na „ŭstupki" i zaklučyła z Niamieččynaj dahavor. Ab hetym dahavory litoŭskaja hazeta „Lietuvos Aidas" piša:

U litoŭskim hramadzianstvie hety dahavor vyklikaŭ pačućcio sumnaj palohki. U sučasnym ciažkim pałažeńni dla Litvy vielmi važnaje dvustaronnaje zabaviazańnie niavystupańnia zbrojna ani biezpasredna, ani pasredna. Zabaviazańnie našaha vialikaha zachodniaha susieda niavystupańnia zbrojna praciŭ Litvy maje dla nas žyćciovaje značeńnie. Vierym, što Niamieččyna datrymaje svajo słova. Dahavor treba acaniać, jak skrapleńnie biaśpiečnaści Litvy z boku Niamieččyny.

Litva, jak viedajem, straciła svoj dobra zahaspadaravany port i za heta „zdabyła" sabie vielmi silnaha „sajuźnika," dahavor z jakim, adnak praŭna i maralna naroŭni zabaviazuje jak Litvu, taksama i Niamieččynu.

Ci Hitler pojdzie dalej?

Na hetaje pytańnie polskaja hazeta „Głos Narodu" daje hetki adkaz:

Palityčny tastament niamieckaha narodu — heta niedapuścić, kab u Eŭropie isnavali dźvie vialikadziaržaŭnyja kantynentalnyja siły. Prava i abaviazak kožnaha Niemca ŭsialakimi sposabami suproćstavicca paŭstańniu takoj dziaržavy, navat zbrojna, i abaviazak źniščyć jaje, kali-b takaja dziaržava paŭstała.

беларускай расе, як такой, як чыстай расе, гаварыць ня прыходзіцца. Знача, супольнасьць расы, супольнасьць паходжаньня ня ёсьць нечым канечным дла паўстаньня, для стварэньня народу, а так-жа яна ня ёсьць крытэрыям, які адрожнівае адзін народ ад другога.

Язык так-жа не становіць *сутнасьці* народу, нацыі. Язык можа астацца, а нацыя можа зьгінуць. Напрыклад Грэкі: этнографічны склад Пэлёпонэзу быў зьменены цалком наездам Альбанцаў і Славян. Этнографічная непарыўнасьць магла тут захавацца можа толькі на берагох. Але захаваўся народны дыялект і сяньняшнія грэцкія патрыёты як мага стараюцца прыблізіць яго да стара-грэцкага. І такіх прыкладаў можна знайсьці ў гісторыі шмат. І наадварот — бывае і так, што язык гіне, а нацыя астаецца. Клясычным гэтага прыкладам зьяўляюцца Жыды. Далей, некалькі нацыянальнасьцяў у лацінскай Амэрыцы гавораць языком гішпанскім і партугальскім, языком заваёўнікаў і каляністаў. Амэрыкане, жыхары Зл. Ст. Амэрыкі, гавораць паангельску, але зьмяняюць яго на свой лад, не прызнаюць яго сваім і не прызнаюць сябе Ангельцамі. Швайцарцы гавораць пафранцуску, нямецку, італьянску, чужым языком, але лічаць сябэ Швайцарцамі. Знача, язык сам па сабе так-жа не становіць нацыянальнасьці.

Далей, *тэрыторыя* (і злучаны з ей клімат і геопалітычнае палажэньне), так-жа яшчэ ня твораць нацыянальнасьці. На аднэй тэрыторыі, якая ёсьць цалком аднароднай, жывуць розныя народы, як Бэльгія і Францыя, Беларусы і Расейцы. І наадварот — на розных тэрыторыях жывуць сусім аднолькавыя ці падобныя народы. Каб не гаварыць аб народах Эўропы, відаць гэ-

Za datrymlivańnie dahavoraŭ i zabaviazańniaŭ

„Dziennik Polski“ dakazvaje, što pryncyp datrymlivańnia dahavoraŭ i zabaviazańniaŭ złamała nie adna tolki dziaržava, i ab hetym piša:

Heta nie adzin narod u Eŭropie złamaŭ, jak ćvierdziać mnohija, słova i podpis na dahavornym pratakole, ale pradusim usia zachodniaja Eŭropa, najpavažniejšyja aŭtary Versalskaha dahavoru, što systematyčna nia vykonvali svaich zabaviazańniaŭ, jakija pryniali padpisvajučy Versalski traktat. Dziela hetaha my, Palaki—kaža hazeta — pavinny naciskać, kab mižnarodnyja zabaviazańni byli vykonvany.

Pravilna, usialakija dahavory i zabaviazańni pavinny abaviazvać usich — słabiejšych i silniejšych. Bo niavykonvańnie abaviazujučych dahavoraŭ i zabaviazańniaŭ—heta anarchija, jakaja rujnuje mižnarodny ład, dziaržaŭny arhanizm i hramadzianstvy.

Japonija neutralnaj u eŭrapejskaj vajnie?

Savieckaja presa paciašaje siabie vyvadami amerykanskich hazet i ćvierdzić:

Japonija pastanaviła nie miašacca ŭ eŭrapejskija spravy i kali-b vybuchnuła ŭ Eŭropie vajna, dyk jana budzie neutralnaj. Japonija budzie tolki sprryjać svaim eŭrapejskim sajuźnikam — Niamieččynie i Italii.

Zrazumieła, Japonija budzie neutralnaj datul, pakul SSSR nia pojdzie procíŭ Niamieččyny.

Kultura

Ja tut chaču havaryć ab kultury charaktaru, jakuju pavinien mieć usiaki čałaviek: ci bahaty, ci biedny, ci vučony, ci prosty čałaviek, adnym słovam kožny.

Mieć takuju kulturu — heta značyć staracca z kožnym być vietlivym, nie rabić nikomu nijakich prykraściaŭ, być da druhich vialikadušnym, ciarpliva znosić usialakija niedaskanalnaści druhich.

Viedama, čym čałaviek bolš adukavany, jon zvyčajna bolš kulturny,—jon mieŭ bolš mahčymaści zdabyć hetuju kulturu, jaho navat specyjalna hetaj kultury vučyli. Zdabyć jak najbolš kultury čałavieku treba. Zdabyć jaje čałavieku vielmi pamahaje chryścijanskaja miłaść bližniaha, naahuł chryścijanskaja relihija. Relihija napr. vučyć, što treba čałavieku prałomyvać svaje błahija nachiły, a my časam hetaha jak-by j nia viedali. My časta havorym: „jak ja mahu nia hnievacca na druhoha, kali jon mianie źniavažyŭ!“ A toj moža źniavažyŭ ciabie i nia chočačy, ci z pryčyny imienna niastačy hetaj kultury. Ci ty moža i zasłužyŭ na toje, što druhi musiŭ ciabie, choć prykrym dla ciabie słovam, upomnić.

Apryč uspomnienaj chryścijanskaj miłaści bližniaha, dla vyrableńnia ŭ sabie kultury charaktaru prychodziać nam u pomač i druhija chryścijanskija cnoty, jak: pakora, skromnaść, ustydlivaść, ciarplivaść i inš.

A kab tak usie ludzi, kab kožny čałaviek mieŭ patrebnuju kulturu, jak-ža-ž było-b pryjamniej ludziam žyć na śviecie! My ŭ žyćci majemo i tak mnoha śloz, mnoha biedy, mnoha prykraściaŭ. A časta tolki z niastačy hetaj kultury adzin adnamu tych prykraściaŭ jašče bolš prysparaje.

D. Aniśko

Samahubstva V. Sławka

U niadzielu 2 krasavika siol. u sobskaj kvatery ŭ Varšavie pałk. Valery Sławek nałažyŭ na siabie ruki stralajučy ŭ siabie z revalvera. Ranienaha pałk. Sławka pieraviaźli z kvatery niaprytomnaha ŭ špitaĺ, dzie jon, paśla aperacyi, pamior. Pałk. Sławek pakinuŭ piśmo, u jakim napisana, kab nichto nia šukaŭ vinavatych jaho śmierci. Prakuratura viadzie śledztva.

Pałk. Sławek z maładych hadoŭ pracavaŭ razam z marš. Piłsudskim u tajnych bajavych arhanizacyjach za vyzvaleńnie Polščy i za heta byŭ praśledavany akupacyjnaj uładaj; pabyvaŭ u rasiejskich i niamieckich astrohach. U niezaležnaj Polščy zajmaŭ vysokija stanoviščy. Byŭ staršynioj B.B. supracoŭnictva z Uradam, byŭ trojčy premjeram Uradu i prymaŭ dziejny ŭdzieł u nutranaj palitycy Polščy.

та на народах някультурных. Так напр. Папуасы і Маляйцы вякамі жывуць вобак сябе, у тых-жа трапічных краёх, а самі астаюцца сусім рознымі. Ёсьць так-жа нацыянальнасьці і сусім бяз тэрыторыі, як тыя-ж Жыды і Цыганы.

Звычаі і абычаі гэтаксама не зьяўляюцца сутнай асаблівасьцяй нацыянальнасьці. Гэтыя асаблівасьці найбольш зьменныя і лёгка сьціраюцца пад уплывам культурнага разьвіцьця і моды, але сама нацыянальнасьць ад гэтага не зьмяняецца.

Ня ёсьць урэшце прыкметай нацыянальнасьці і *рэлігія*. Гэта сусім ясна. Каталіцкія Гішпанцы, Італьянцы, Французы, Немцы і г. д. аніяк не прызнаюць сябе адным народам, хоць яны вызнаюць адну веру. Не становяць аднэй нацыянальнасьці Расейцы, Беларусы, Сэрбы, Румыны, Украінцы і інш., хоць яны праваслаўныя.

Некаторыя вучоныя яшчэ цьвердзяць, што *назоў* так-жа ёсьць складовай, бадай істотнай, прыкметай нацыі, народу. Але гэтая прыкмета ёсьць найменш важнай. Кожны народ такі ці іншы назоў сабе мае. Але мае яго так-жа і кожная, ня толькі этнічная, але нават звычайная рэгіональная група, як у Палякоў: курпы, куявякі, кракавякі і г. д., у Беларусаў: паляшукі, сакуны, у Літоўцаў: жмудзіны, дзукі. Але-ж гэтыя групы ня ёсьць асобным народам. Трэба аднак прызнаць, што адпаведны назоў якога народу, асабліва таго, які нараджаецца ці адраджаецца, як мы Беларусы, мае хоць ня істотнае значэньне, але вялікае і дзеля гэтага нам Беларусам трэба добра прызадумацца, ці не заміняць чужога нам назову «рускі» на ўласны «крывіч». Але гэта, як мы ўжо раз у гэтай працы гаварылі, належа да будучыні.

Гэтак вуча тэорыя кірунку так званага абектыўнага. Яна, уважаючы народ за твор чыста прыродны, усей праўды аб народзе ня кажа, яна шмат у чым мыляецца.

Sučasnaje pałažeńnie Polščy

Pramova staršyni „Obozu Z. Nar.“ 28.III siol. na źjeździe O.Z.N-u ŭ Varšavie hien. Skvarčynski skazaŭ: Polskaje hramadzianstva daŭno pryhatavana da mižnarodnaha kryzysu, jaki ciapier naśpieŭ. Dakananyja Niamieččynaj fakty, jakija źmianili kartu Eŭropy, pastavili Polšč u vielmi ciažkoje palityčnaje pałažeńnie. Polšč nia moža paddacca nijakamu nacisku, nia moža paddacca, kab uciahnuli jaje ŭ niejkuju ahresiju, ani prociŭ uschodniaha, ani prociŭ zachodniaha susieda. Polšč staić na platformie mirnaj palityki. Ale Polšč hatova da baraćby za svaje pravy, palityčnuju niezaležnaść: jana budzie zmahacca da apošniaj kapli kryvi. Niezvažajučy, što bura zakranaje hranicy Polščy, polskaje hramadzianstva spakojnaje, jak moža nijakaja inšaja hramadzkaść u Eŭropie. Polščy nia treba nijakaj źmieny — nia treba źmieny ŭradu na niejki „ŭrad narodnaha davieru“. Palaki majuć davier da Prezydenta i maršała Rydza-Śmihłaha“.

Premjer Anhlii ab pałažeńni Polščy. Premjer anhielskaha ŭradu Čemberlen u minułym tydni ŭ parlamencie zajaviŭ: anhielski ŭrad aficyjalna nia viedaje ab prajektavanym napadzie na Polšč, ale kali-b paŭstała pahroza polskaj niezaležnaści, a polski ŭrad uvažaŭ nieabchodnym baranicca ŭsimi siłami narodu — anhielski ŭrad uvažaje, što jon zabaviazany padtrymać Polšč, jak budzie mahčy. Pry hetym Čemberlen adznačyŭ, što hetkaje samaje adnosna Polščy zajmaje stanovišča i Francyja. U kancy premjer Anhlii dadaŭ, što ŭ hetaj spravie adbyvajucca narady z uradami inšych dziaržaŭ i z uradam S.S.S.R.

V. Vitas u astrozie, b. min. Kiernik na voli

Jak my ŭžo padavali, viarnulisia ŭ Polšč b. premjer V. Vitas i b. min. Kiernik, jakija ŭ h. zv. bieraściejskim pracesie zasudžany na karu astrohu. Adrazu prakurorskija ŭłady ich pasadzili ŭ astroh. Ciapier b. min. Kiernik zvolnieny z astrohu na 6 miesiacaŭ. Vitas prabyvaje ŭ astrozie.

„Niamieččyna budzie baranić mir u Siaredniaj Eŭropie“

U adkaz Čemberlenu kancler Hitler skazaŭ pramovu, u jakoj vytknuŭ Anhlii jaje sposaby ekspansii ŭ zamorskich kalonijach i pachvaliŭsia, što Čecham pad pratektaratam Niamieččyny budzie dobra. Pry hetym vystupiŭ prociŭ arhanizacyi prociŭniamieckaha sajuzu i z ironijaj pazdraŭlaŭ Anhliju za jejnaje supracoŭnictva z S.S.S.R. Apača hetaha Hitler ćvierdziŭ, što dziakujučy apošnim terytoryjalnym źmienam zabiaśpiečyŭ siaredniaj Eŭropie mir, za ŭtrymańnie jakoha staić niamieckaja armija.

PALITYČNYJA VIESTKI

Z Polščy

Ministar Bek u Anhlii. Polšč staić na hruncie neutralnym jak da Niamieččyny i Italii z adnaho boku, tak da Anhlii z Francyjaj z druhoha. Ale dziela taho, što miž hetymi dziaržavami naśpiavaje zador, pałažeńnie Polščy, kab utrymacca na zaniatym stanoviščy, stałasia vielmi ciažkim. Kab vyrašyć paŭstaŭšaje pałažeńnie dla Polščy, ministar zahraničnych spraŭ pałk. Bek vyjechaŭ 2 krasavika ŭ Anhliju, dzie maje vyjaśnicca polskaje i anhielska-francuskaje stanovišča adnosna sučasnaje mižnarodnaje sytuacyi.

Abjednańnie i achviarnaść polskaha hramadzianstva. Paśla ŭstanaŭleńnia nutranoj pazyčki na abaronu prociŭ napadaŭ aeraplanami paŭstaŭ specyjalny kamitet źbirańnia hetaj pazyčki. U kamitet uvajšli pieradavyja dziejačy, pradstaŭniki roznych partyjaŭ — OZN-u, PPS, Str. Narod., Str. Lud., Str. Pracy, ONR i Chr. Demakracyi. Słovam, u hety kamitet uvajšli pradstaŭniki apazycyi supolna z „ozonaŭcami.“ Prezydent Rečypaspalitaj praf. Maścicki pryniaŭ na pasłuchańni pradstaŭnikoŭ „Stronnictva Ludovaha“ i asob inšych palityčnych uhrupavańniaŭ.

Pazyčki na abaronu ad napadaŭ aeraplannych sabrana ŭžo kala 150.000.000 złotych.

Hramadzianie! Kuplajcie paštoŭki z biełaruskimi pisaukami i ŭzorami biełaruskich tkanin.

Z zahranicy

Niamieččyna ŭ anhielska-francuskich kleščach. Pavodle dyplomatyčnych pramovaŭ Deladiera i Čemberlena, asabliva apošniaha, dyk Niamieččyna ciapier apynułasia ŭ anhielska-francuskich kleščach. I sapraŭdy, kali da zaniataha stanovišča Anhlijaj dadać zakļučeńnie 3.III. siol. miž Francyjaj i Rumynijaj handlovaha dahavoru, jaki vyrazna paralizuje niamieckaje haspadarčaje pranikańnie ŭ Rumyniju, dyk treba śćvierdzić, što Francyja z Anhlijaj pačali Niamieččynu akružać. Z hetaha vidać, što pačałasia jhra nie na žarty.

Vajennaja psychoza. Finlandzkaja presa zvaračvaje ŭvahu, što ŭ Finlandyi apošnimi časami pačała šyrycca niamieckaja prapahanda.

Švedzki ŭrad vydaŭ raspararadžeńnie, kab usich navabrancaŭ, što dasiul adbyvali vajskovuju słužbu z pieraryvami, zadziaržali ŭ armii dziela adbyćcia vajskovaj pavinnaści biez pieraryvu.

Švajcaryja ŭvodzić zakon, kab usie mužčyny ad 20 da 60 hadoŭ byli zabaviazany da vajskovaj pavinnaści.

Zł. Št. Paŭnočn. Ameryki budujuć najbolšyja ŭ śviecie vajennyja karabli.

Pačatak novaj baraćby za niezaležnaść. U Amerycy zasnavaŭsia sajuz Čechaŭ, Słavakaŭ i Karpackich Ukraincaŭ dziela supolnaj baraćby za niezaležnaść svaich narodaŭ. Na čale sajuzu staić b. prezydent Čechasłavaččyny Beneš. Sajuz paŭstaŭ na padstavach dahavoru z 1918 h.

Heta treba źmianić

(*Z Sakolskaha pav*)

Kamasacyja ziamli nia ŭsiudy jašče prajšła, ale dzie jana prajšła — tam darohi ŭ mnohich miascoch stalisia bolš kryvyja, čym byli prad kamasacyjaj.

A hetak być nie pavinna. Bo čym dalej, tym pavinna ŭsio rabicca lepiej — usio pavinna ŭdaskanalivacca Tymčasam dla taho, kab daroha prachodziła imienna pa hranicach chutaroŭ, jana robicca daŭžejšaju, ludzi musiać uzad-upierad chadzić i jeździć, marnujučy čas i siłu biez patreby I takaja niedahodnaść robicca nie na adzin raz, ale nazaŭsiody, i to nie dla adnaho čałavieka, ale dla całaha ohułu.

Z hetaha vynikaje jašče i druhoje zło. Niechta, chacieŭšy časam skaracić sabie darohu, idzie nacianki praz čužy chutar.

Treba viedać, što ŭsiakaja škoda vielmi mocna karajecca, ci viarniej skazać uzyskivajecca na karyść pakryŭdžanaha. Znaju vypadak, što za kury, katoryja, choć praŭda niekalki razoŭ, chadzili pa čužym zasiejenym poli, haspadar adzin adnamu musiŭ płacić až 40 zł.

Praŭda, niadobra škodu rabić druhomu. Ale niadobra j abdzirać druhoha biaz miłasierdzia. Niachaj jano było-b, jak daŭniej: strata aceńvałasia i adpaviedna da hetaha pakryŭdžanamu płaciłasia. I ciapier toje rasparadžeńnie ab takich vysokich karach za škodu i ab tych kryvych darohach treba było-b źmianić.

A. D.

Biełastockija pradmieści

Biełastok asablivaje miesta. Nia nadta daŭna jon byŭ duža małym. Staryja ludzi pomniać, jak tam, hdzie ciapier stajać kamianicy, było bałota ani prajści. Sto hadoŭ z niečym, jak Biełastok pačaŭ uzrastać i fabryki tut zahudzieli. Daŭniejšyja vioski kruhom Biełastoku ciapier pierarabilisia ŭ pradmieści. A jak Piačurki i Dajlidy, dyk i siańnia čystyja vioski, choć jany ličacca horadam.

Doŭhi čas rasiejskija haspadary pirarablali naš Biełastok i jahonyja pradmieści na svoj rasiejski ład. Siahońnia nadta mały śled astaŭsia pa henaj ichniaj rabocie. Našy ludzi lohka nie źmianiajucca. Bo naturu čałavieka sapraŭdy źmianić jość ciažka! Ja chadžu pa biełastockich pradmieściach i mnie kidajecca ŭ vočy stary tam biełaruski charaktar, jak ludziej, tak i sposabu ich žyćcia. Słabada, Antańuk, Skarupy i inš. pramaŭlajuć za biełaruskim charaktaram u Biełastoku. Starejšyja havorać tut pabiełarusku.

Apošnimi hadami na biełastockich pradmieściach zasnavałasia nadta mnoha „śviatlic.“ Časta my tudy traplajem, słuchajem radyja i papolsku čytajem. Dzieci našy vučacca ŭ polskich školach i mnohija z ich užo daloka adyšli ad svajho rodnaha biełaruskaha. Ciapier na našych pradmieściach sapraŭdnaja miešanina. Najechała da nas roznych ludziej, kuplajuć ad nas placy, budujucca, zakładajuć roznyja intaresy, dumajuć razžycca. Usio idzie, byccam panovamu. Našy staryja chaty iduć u zaniapad.

Našy tut ludzi nikomu saboj nia chočuć u vočy kidacca. Jany ab adno tolki dbajuć — heta ab štodzienny kavałak chleba, ab zabieśpiačeńni sabie i svaim dzieciam kaniečnaha žyćcia.

Adnak, pamima ŭsiaho, biełastockija pradmieści nadta čakajuć svaich biełaruskich pijaneraŭ! My heta bačym pa tej vialikaj u našym asiarodździ sympatyi da ŭsiaho, što biełaruskaje. Tut spraviadliva tre' adznačyć, što biełaruskaja knižka i hazeta na biełastockich pradmieściach nadta vialikuju maje pašanu. Adno škada, što mała ŭ nas raźvity biełaruski kolportaž hetych rečaŭ.

Raniej ci paźniej, ale na biełastockich pradmieściach adradžeńnie biełaruskaha žyćcia nastupić musić. Nam tolki pabahacieć treba! My tady šyrej i traźviej razhledzimsia kruhom siabie pa śviecie. Choć ciažkoje naša žyćcio, ale jano nas zmušaje dumać i rodzie ŭ nas achvotu, kab zachavać u sabie naš ułasny daŭny biełaruski charaktar. Našy ludzi pahavaryvajuć, kab tvaryć našy ŭłasnyja biełaruskija arhanizacyi, vypisyvać i čytać biełaruskija knižki i hazety, a nat arhanizavać sabie biełaruskija čytalni i biblijateki. Heta-ž adnak zrabić u nas ciapier vielmi ciažka. Ale my vierym, što niekali pryjdzie i heta.

V. D.

Dzie žančyny vaładarać, a mužčyny niavolniki. U adnoj z najdzičejšych i najbolš niedastupnych krain paŭnočna-zachodniaj Indyi žyvie pahanskaje plemia Sachiraŭ. Tam panuje matryarchat i ŭsia ŭłada znachodzicca ŭ rukach žančyny. Mužčyny tam nia majuć nijakaha prava — varać ježu, zabaŭlajuć dziaciej i robiać tolki toje, što zahadvajuć žančyny.

„Ukraina ŭ ahniu“. Pad hetkim nazovam zrobleny kinomatahrafičny ŭkrainski film.

Darahoje palavańnie. U Polšč časta pryjaždžajuć zahraničnyja bahačy na palavańnie. Jany za heta płaciać vielmi doraha. Za adzin streł u miadźviadzia ŭ dziaržaŭnych lasoch treba płacić ad 3 da 4 tysiač zł; za vystrał u łosia— 2 tysiačy zł., u karpackaha alenia — 1.500 zł. i h. d. Za ciaciaruka płaciać ad 20 da 120 zł

Padpiska na „Chr. Dumku": na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr. Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1